

Handläggare: David Holm
Tel: 010-575 70 22
E-post: david.holm@val.se

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Valmyndighetens remissvar avseende betänkandet Ökad insyn i partiets finansiering – ett utbyggt regelverk (SOU 2016:74)

Justitiedepartementets dnr Ju2016/07989/L6

Valmyndigheten har ombetts att lämna in remissvar till Justitiedepartementet gällande betänkandet Ökad insyn i partiets finansiering – ett utbyggt regelverk. Med utgångspunkt från myndighetens ansvarsområde lämnar Valmyndigheten följande synpunkter på betänkandet.

Inledning

Sammanfattningsvis kan konstateras att förslagen gäller områden som inte direkt berör val- och folkomröstningsförfaranden. Däremot behandlas i betänkandet vissa av de uppgifter som Valmyndigheten har att fullgöra, såsom t.ex. hanteringen av partiets anmälningar om deltagande i val. Vidare aktualiseras i betänkandet frågor som i förlängningen kan komma att påverka Valmyndighetens verksamhet i viss utsträckning.

Allmänt kan sägas att Valmyndigheten anser att det är vällovt att förbättra transparensen och möjliggöra en utökad insyn i partiets finansiering och att försöka få till stånd en enhetlig behandling av partier på området, oberoende av vilken nivå dessa verkar på. En sådan öppenhet bidrar till att förebygga korruption och vidare till att förstärka legitimiteten för vårt politiska system hos allmänheten.

Sammanfattande synpunkter

Valmyndigheten är positivt inställd till förslaget att utsträcka skyldigheten för partier att årligen till Kammarkollegiet redovisa hur de har finansierat sin verksamhet till att gälla även för partier och partiets verksamhet på regional och lokal nivå samt för sidoorganisationer till partier.

Likaledes är Valmyndigheten positiv till förslaget att varje ideell förening inom ett parti eller en sidoorganisation till ett parti samt varje ledamot och ersättare ska redovisa sina intäkter.

Det framstår för Valmyndigheten som väl avvägt att införa ett undantag från kravet på redovisning för årliga intäkter understigande ett halvt prisbasbelopp efter vissa avdrag.

Valmyndigheten välkomnar införandet av ett förbud för partier och deras sidoorganisationer samt för valkandidater, ledamöter och ersättare för ledamöter att ta emot anonyma bidrag vars värde överstiger en tjugondels prisbasbelopp.

Valmyndigheten har inte några synpunkter på kommitténs bedömning att det för närvarande inte bör införas någon redovisningsskyldighet för så kallade särskilda insamlingsorganisationer. Valmyndigheten anser dock att det kan finnas anledning att följa utvecklingen på området noga, då det inte kan uteslutas att behovet att införa redovisningsskyldighet för sådana särskilda insamlingsorganisationer framöver kan komma att uppstå.

10.1.1 Vilka som omfattas av redovisningsskyldigheten enligt nuvarande ordning

Den 1 januari 2015 trädde relativt omfattande ändringar i Vallagen (SFS 2005:837) i kraft. En av många ändringar avsåg den om deltagande i val i lagens 2 kap. 14 § enligt vilken ett parti som vill delta i ett val skriftligen ska anmäla detta till Valmyndigheten senast 30 dagar före valdagen i det val som anmälan avser. I redogörelsen för vilka partier som ska omfattas av redovisningsskyldigheten i enlighet med förslaget, görs antagandet att antalet partier som deltar i de olika valen kommer minska väsentligt till följd av denna lagändring. Här tål dock att nämnas att denna regel, som visserligen formellt är att betrakta som huvudregel i sammanhanget, av allt att döma i praktiken kommer att utgöra ett undantag. Enligt 2 kap. 15 § 2 st. ska ett parti som är representerat i en beslutande församling vid nästa val *anses* ha anmält deltagande. Vidare ska ett parti som har en registrerad partibeteckning och som har anmält sina kandidater likaledes *anses* ha anmält deltagande enligt 2 kap. 15 § 2 st. Då de allra flesta partier som har för avsikt att delta i valen får förmodas falla in under någon av de två sistnämnda kategorierna, ställer sig Valmyndigheten frågande inför antagandet att den s.k. anmälningsplikten kommer leda till en väsentlig minskning av antalet partier som deltar i valen.

Valmyndigheten vill därför särskilt peka på att det enligt myndighetens bedömning på intet sätt är självklart att ändringen i vallagen, vilken redogjorts för ovan, får till följd att antalet deltagande partier i valen kommer minska i någon större utsträckning.

10.2 Vilka som ska omfattas av redovisningsskyldighet och vilka undantag som ska finnas från skyldigheten att ett visst år lämna intäktsredovisning

Valmyndigheten välkomnar förslaget att utsträcka skyldigheten att offentligt redovisa intäkter till att avse också partier som deltar i val till landstings- och kommunfullmäktige, deras sidoorganisationer, ledamöter och ersättare för ledamöter av landstings- och kommunfullmäktige (och då oberoende av om

dessa utsetts genom personval eller ej). Valmyndigheten ställer sig också positiv till förslaget att varje ideell förening ska lämna in intäktsredovisning, istället för lösningen att en sådan lämnas in samlat för hela partiorganisationen. Den i betänkandet förordade lösningen framstår som rimlig och konsekvent. Vidare förefaller förslaget att någon intäktsredovisning inte behöver lämnas in (och ej heller någon anmälan göras) om en ideell förenings, ledamots (eller ersättares) intäkter under ett räkenskapsår eller kalenderår understiger ett halvt basbelopp som väl avvägt, dels för att inte avskräcka medborgare från att engagera sig politiskt, dels för att undvika alltför omfattande bördor för tillsynsmyndigheten.

10.2.5 Varje ideell förening inom partier och sidoorganisationer ska lämna intäktsredovisning om sin verksamhet

Under rubriken *Särskilt om partier som inte är ideella föreningar* redogörs för det faktum att politiska partier normalt är organiserade i form av ideella föreningar, och således är juridiska personer. Men, som också konstateras, är det möjligt att ställa upp i val även utan att vara en juridisk person. I lagförslagets 4 § klargörs att ett parti som inte är en ideell förening vid tillämpningen av lagen ska jämföras med en ideell förening. Valmyndigheten vill, med anledning av att intäktsredovisning enligt förslagets 26 § ska undertecknas av behörig företrädare, poängtera att myndigheten inte har, och inte heller kommer ha, tillgång till uppgifter om behöriga företrädare för sådana partier som aktivt anmäler deltagande i val i enlighet med vallagens 2 kap. 14 §. Annorlunda förhåller det sig med sådana partier som har en registrerad partibeteckning. När ett parti ger in en anmälan om registrerad partibeteckning begär Valmyndigheten in handlingar som visar att stadgar antagits, att styrelse utsetts och att behörig företrädare i det aktuella ärendet utsetts. Men det finns inget krav på att ha en registrerad partibeteckning för att ställa upp i ett val. Ett parti kan anmäla sitt deltagande i val utan att ha en registrerad partibeteckning, och det finns inget som hindrar att ett sådant parti deltar i val utan att vara en juridisk person. I sådana fall har heller inte Valmyndigheten tillgång till uppgift om behörig företrädare. Valmyndigheten vill framhålla detta, för det fall att det är tänkt att tillsynsmyndigheten ska göra efterforskningar för att utröna om ett partis intäktsredovisning är undertecknad i behörig ordning.

11.3 Överväganden

Valmyndigheten har inte några synpunkter på kommitténs bedömning att redovisningsskyldigheten enligt insynslagstiftningen för närvarande inte bör utvidgas till att omfatta särskilda insamlingsorganisationer, då sådana av allt att döma inte förekommer i Sverige. Det kan dock inte uteslutas att sådana organisationer uppstår även i Sverige, bl.a. mot bakgrund av det förhandenvarande lagstiftningsarbetet, varför det enligt Valmyndighetens mening finns all anledning att följa utvecklingen på området noggrant.

12.2 Ett förbud för partier m.fl. att ta emot anonyma bidrag överstigande ett visst gränsvärde

Valmyndigheten välkomnar förslaget att införa ett förbud för partier som deltar i val på samtliga nivåer (inklusive val till Europaparlamentet), för dessas sidoorganisationer, för ledamöter, ersättare och valkandidater att ta emot anonyma bidrag vars värde överstiger en tjugondels prisbasbelopp. Detta synes vara principiellt riktigt och till gagn för förtroendet för det politiska systemet.

12.2.2 Närmare om vad som ska avses med ett anonymt bidrag

Vad sedan gäller frågan om vilka efterforskningar som en mottagare av ett anonymt bidrag ska vara skyldig att göra för att få behålla det, ser Valmyndigheten vissa svårigheter. Det framstår för Valmyndigheten som oklart vad som i praktiken menas med den ”rimliga arbetsinsats” och ”rimliga kostnad” som en mottagare ska behöva utföra respektive bära för att bidraget ska betraktas som anonymt.

14.2.1 Kammarkollegiet ska ta emot och offentliggöra intäktsredovisningar samt vara tillsynsmyndighet

Valmyndigheten tillstyrker förslaget att Kammarkollegiet ska vara den myndighet som tar emot intäktsredovisningar, ansvarar för offentliggörandet av dessa och därutöver är tillsynsmyndighet på området.

19.4.3 Vilka som berörs av regleringen

En av de myndigheter som nämns som en sådan som kan komma att beröras av utredningens förslag är Valmyndigheten, då den kan komma att behöva lämna vissa uppgifter till tillsynsmyndigheten. Valmyndigheten gör bedömningen att detta lämnande av uppgifter inte kommer att vara särskilt betungande, inte minst då många av dessa uppgifter finns att tillgå på myndighetens webbplats. Valmyndigheten vill dock i detta sammanhang hänvisa till vad som redogjorts för ovan, nämligen att Valmyndigheten inte har tillgång till uppgift om behörig företrädare för partier som inte är juridiska personer.

Ärendet har avgjorts av kanslichef Anna Nyqvist i närvaro av juristen David Holm, föredragande.

Anna Nyqvist

David Holm